

Карпатський біосферний заповідник Carpathian Biosphere Reserve

Показове полонинське господарство перспективи, ризики й можливості

Доповідач: Рещук Я. М
Фото з мережі інтернет.

- Раціональний екотуризм і сталий розвиток Карпатського регіону одна з ключових і першочергових стратегій, що дозволить покращити соціально-економічне становище територіальних громад, зберегти довкілля та унікальну місцеву культуру.

- Актуальним для Рахівського району є розробка та створення “туристичного бренду”, почувши про який виникає асоціація з конкретним місцем і культурним досвідом.

- Візитівкою Рахівського краю можуть виступити Високогірні полонини та створення на їх базі показових полонинських господарств.

Полонинське господарство – одне із найдавніших і основних ремесел гуцулів, яке стало невід'ємною складовою матеріальної і духовної культури українських горян.

Основними рисами полонинського господарювання є:

- Сезонність і кочівний спосіб випасання худоби на високогірних луках;
- Автентичний архітектурний стиль і порядок розташування будівель;
- Специфічний побут та інфраструктурне облаштування;
- Багатовікові традиції та методика ведення полонинського господарства,
- Виготовлення особливої молочної продукції – бриндзі, вурди та масла.

Рекреаційно-туристична цінність традиційного полонинського господарства

- Екологічно чиста місцевість, вражаючи високогірні ландшафти та велика кількість мінеральних джерел;
- Автентичні традиції, вірування та побут, що мають пізнавальну цінність;
- Унікальний спосіб виготовлення продукції та утримання худоби, в який можуть залучатися відвідувачі з метою пізнання полонинської культури;
- Можливість дегустації виробленої продукції та традиційних страв місцевої кухні.
- Територіальна прив'язаність (полонини не можна відтворити поза межами їх природного розташування, а саме це і є тим фактором, який мотивує людей відвідати та відкрити для себе ці місця)

Перспективи та можливості від створення показового полонинського господарства

- Залучення інвестицій в місцеву економіку шляхом розвитку туристично-рекреаційної сфери;
- Створення нових робочих місць та підвищення економічного становища місцевих громад
- Оптимізація співпраці між місцевими громадами та адміністрацією Карпатського біосферного заповідника
- Збереження довкілля та популяризація унікальної автентичної полонинської культури.
- Підвищення рівня екологічної свідомості громадян через екоосвітню діяльність полонинського господарства.
- Розвиток місцевої інфраструктури, та створення сприятливих умов для малого туристичного бізнесу (ремонт доріг, будівництво зелених садиб, кафе тощо)

Організація показових полонинських господарств як туристичного продукту, широкопрофільна й клопітка справа.

Для позитивного результату необхідна комплексна взаємодія між :

- територіальними громадами;
- органами місцевого самоврядування;
- заповідними територіями;
- суб'єктами туристичного бізнесу;
- постачальниками послуг;
- туроператорами, ЗМІ;
- іншими зацікавленими сторонами (стейкхолдерами).

Процес створення показового полонинського господарства повинен відбуватися в декілька етапів.

Нижче запропоновано 7 етапів, в яких зазначено перелік заходів спрямованих на досягнення поставленої мети

Всі етапи вказані послідовно, однак можливе їх виконання паралельно або не в заданій послідовності, головним при цьому залишається досягнення основних цілей і мети.

Етап 1. Обговорення ідеї, визначення кола зацікавлених сторін, створення робочої групи і підписання угоди про співпрацю.

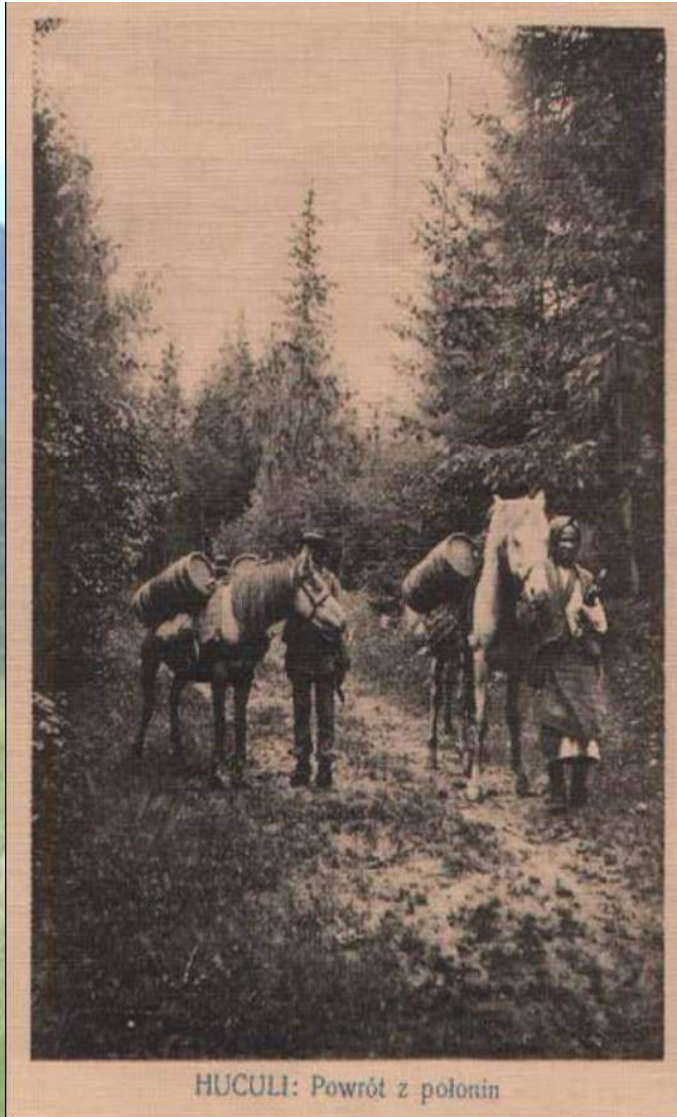
Заходи:

- Окремі зустрічі, та засідання круглого столу з представниками зацікавлених сторін, з метою забезпечення фінансування та пошуку партнерів.
- Визначення учасників реалізації проекту, їх зобов'язань та відповідальності.
Підписання угоди про співпрацю;
- Формування робочої групи та відповідальних осіб, для підготовки проектної документації та реалізації проекту. Для ефективної роботи та взаємоконтролю в робочу групу включаються представники всіх партнерів.

Етап 2. Експедиція та вибір полонини, на якій слід організовувати заплановану діяльність.

Заходи:

- **Організація та здійснення експедиції. При виборі маршруту перевага надається полонинам розташованим поблизу існуючих екотуристичних маршрутів та популярних туристичних атракцій де спостерігається значний потік туристів.**
- **Дослідження та опис давніх автентичних традицій, побутовості, вірувань, архітектури, процесу господарювання і особливостей інфраструктури на існуючих полонинах. Систематизація та аналіз отриманих даних. Вибір полонини для організації показового полонинського господарства**

Етап 3. Написання проектно-кошторисної документації та створення моделі (макету) показового полонинського господарства.

Заходи:

- Проводяться постійні консультації зі старожилами і краєзнавцями. Створена модель показового полонинського господарства відповідає традиційному для регіону архітектурному стилю, порядку розташування будівель, інфраструктурному облаштуванню та вписується в природний ландшафт.
- Отримання і оформлення всіх необхідних документів, дозволів і ліцензій.

Етап 4. Будівництво та облаштування показового полонинського господарства.

Заходи:

- Пошук та укладення договорів з підрядниками та робітниками для проведення будівництва;
- Закупівля та транспортування необхідних будівельних матеріалів, засобів та обладнання.
- Зведення будівель та елементів полонинської інфраструктури.
- Забезпечення санітарно-гігієнічних умов (підвід води, каналізації, тощо).
- Інформаційне та предметне наповнення для забезпечення функціонування і побуту показового полонинського господарства.

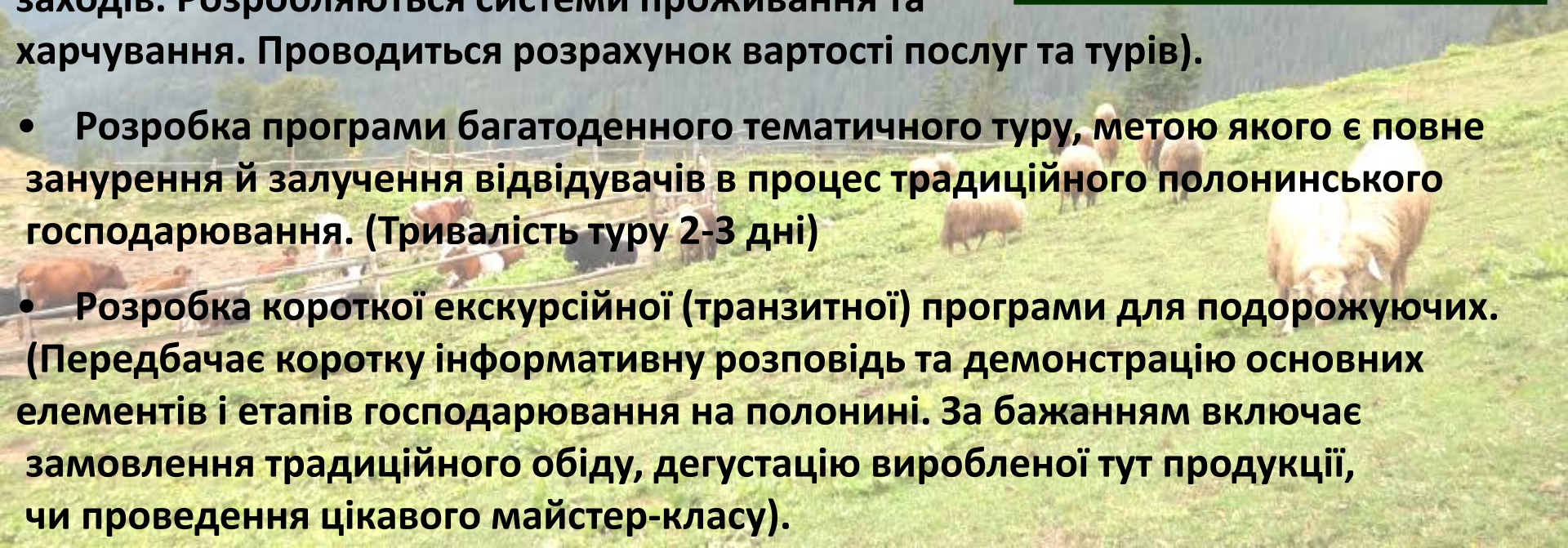

Етап 5. Розробка тематичних турів і створення екскурсійної програми.

Заходи:

- Створення детального плану заходів, які спрямовані на розкриття побутовості та пізнання традиційної полонинської культури. (Визначаються конкретні елементи та етапи полонинського господарювання, які будуть демонструватися, вказується перелік майстер класів та розважальних заходів. Розробляються системи проживання та харчування. Проводиться розрахунок вартості послуг та турів).
- Розробка програми багатоденного тематичного туру, метою якого є повне занурення й залучення відвідувачів в процес традиційного полонинського господарювання. (Тривалість туру 2-3 дні)
- Розробка короткої екскурсійної (транзитної) програми для подорожуючих. (Передбачає коротку інформативну розповідь та демонстрацію основних елементів і етапів господарювання на полонині. За бажанням включає замовлення традиційного обіду, дегустацію виробленої тут продукції, чи проведення цікавого майстер-класу).

Етап 6. Підбір кадрових працівників та персоналу.

Заходи:

- Підбір кадрових працівників та персоналу.
(Проводяться співбесіди та розглядаються кандидатури для формування кваліфікованої команди. При підборі кадрів надається перевага людям, які мають досвід ведення полонинського господарства та характеризуються позитивним соціальним статусом (привітні, комунікабельні, акуратні тощо)).

- Навчання працівників основи та методики ведення туристичної діяльності. (Кваліфікованими тренерами проводяться семінари та тренінги за напрямками екскурсійної діяльності та організації групового відпочинку).

Етап 7. Проведення промоційних заходів для популяризації створеного туристичного продукту, виходу на ринок туристичних послуг та приваблювання відвідувачів.

Заходи:

- Розробка і друк рекламної продукції та інформації (буклети, візитівки, флаєри, рекламні ролики, оголошення і т.д.);
- Розміщення та поширення рекламної продукції через партнерів (інтернет ресурси, соціальні мережі, ЗМІ, зелені садиби, готелі, турагенства, туроператори, туристично інформаційні центри, санаторії, тощо);
- Участь у різноманітних туристичних виставках, фестивалях, ярмарках тощо.

Найбільш вдалим з рекреаційно-пізнавальної точки зору буде **комбінований тип показового полонинського господарства**, в якому поєднано утримання овець та корів.

Для його ефективної діяльності необхідно звести комплекс полонинських будівель, серед яких:

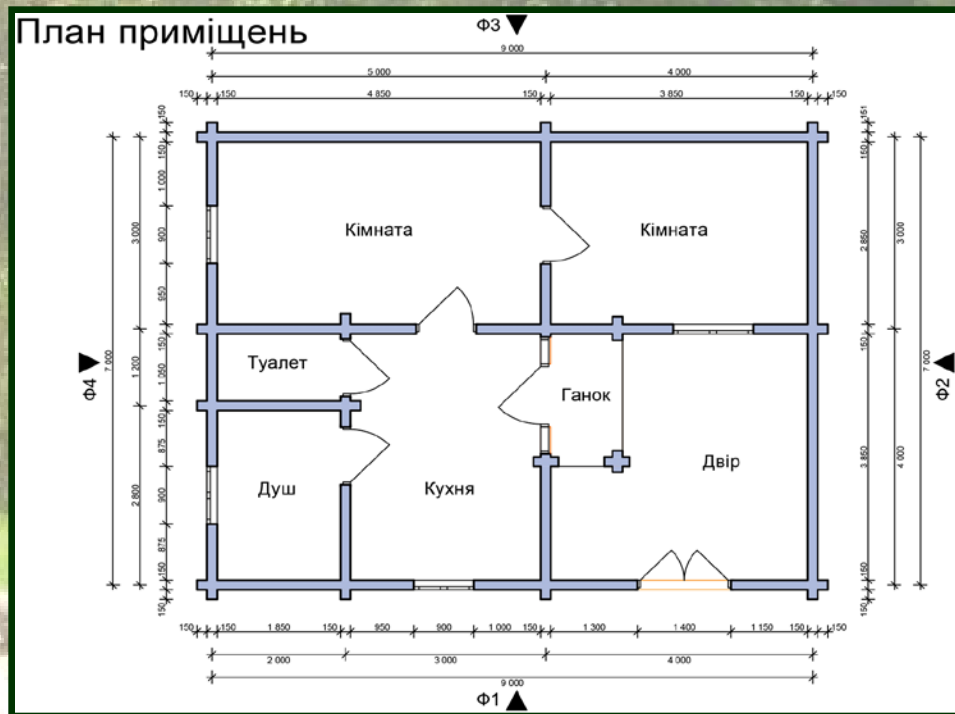
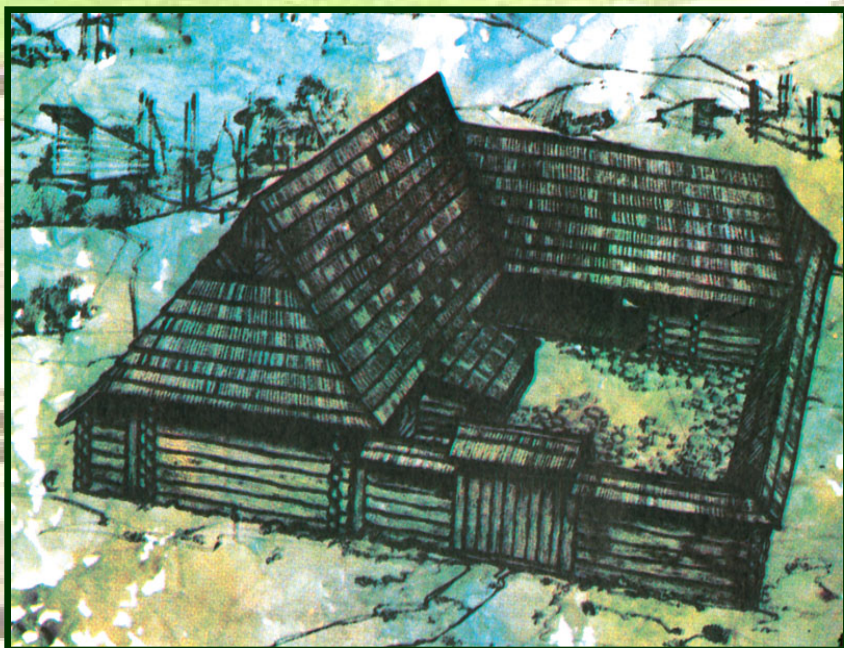

- стая (будинок де проживають учасники полонинського господарювання);
- будинок для туристів;
- корівник (будівля в якій утримують корів);
- кошара зі стрункою (місце для доїння овець);
- застайки (пересувні будівлі для ночівлі вівчарів біля кошари);

Будинок для туристів

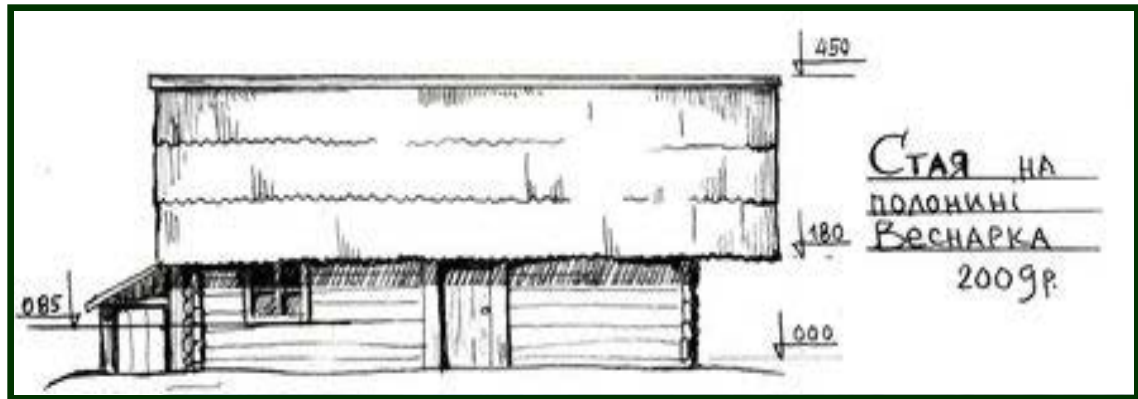
План будівлі виконано на основі зразка стародавньої традиційної Гуцульської хати-гражди. Крім забезпечення комфорту відвідувачів дана будівля має пізнавальну цінність традиційної архітектури та побуту.

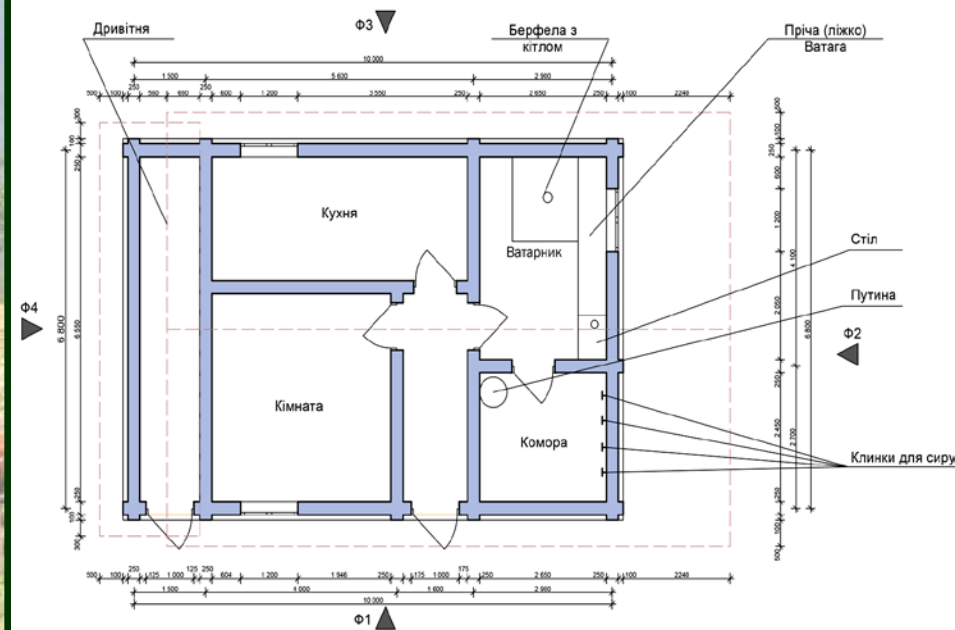

Стая. Будинок для проживання персоналу та місце переробки молока.

Планування виконано на основі креслень дослідника народної архітектури М. Матійчука.

План першого поверху

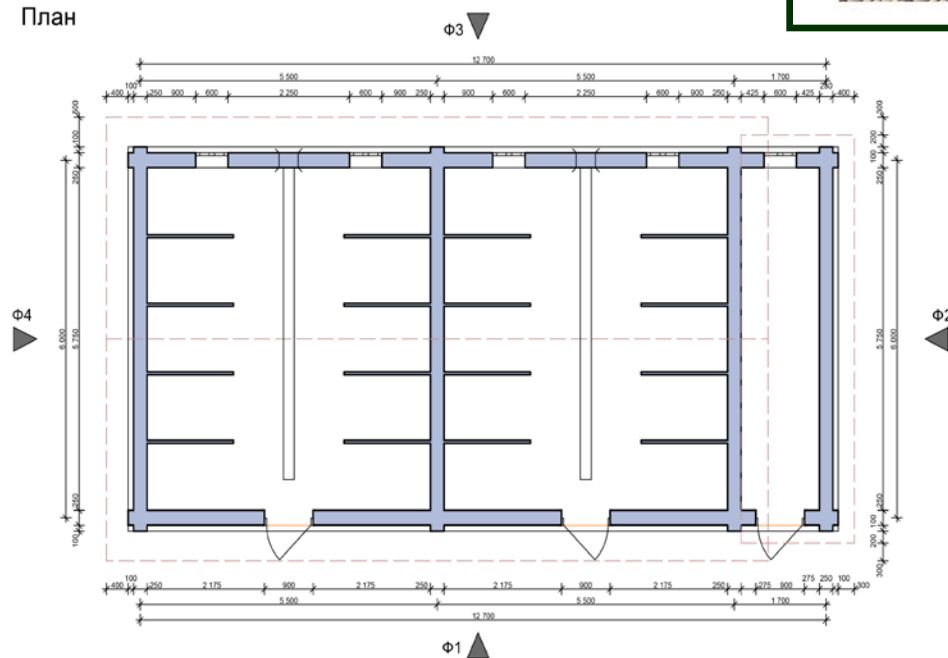

Корівник (Шопа). Будівля для утримання корів

Планування будівлі виконано в традиційному гуцульському стилі. Вона розрахована на утримання 20 корів. В плані передбачено приміщення для телят та розміщення кормів.

План

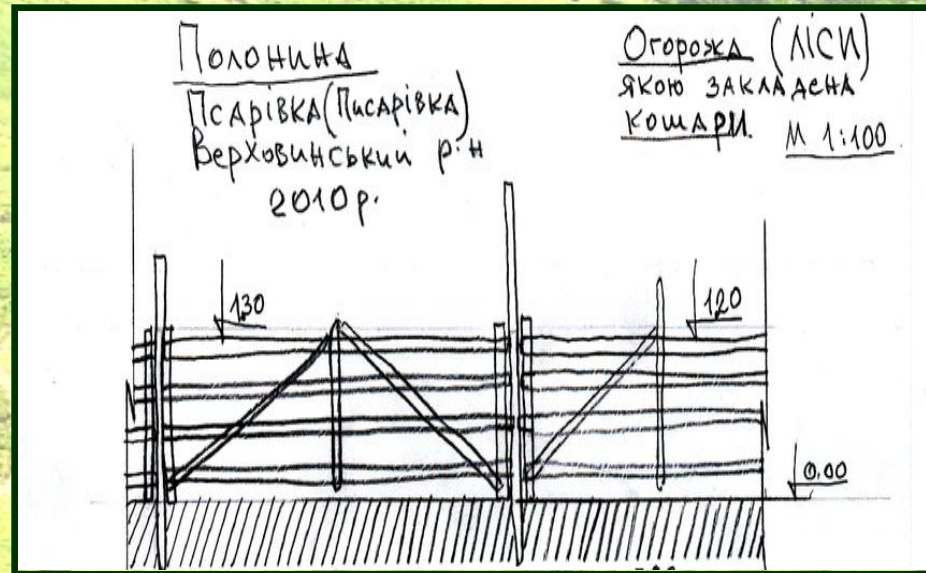
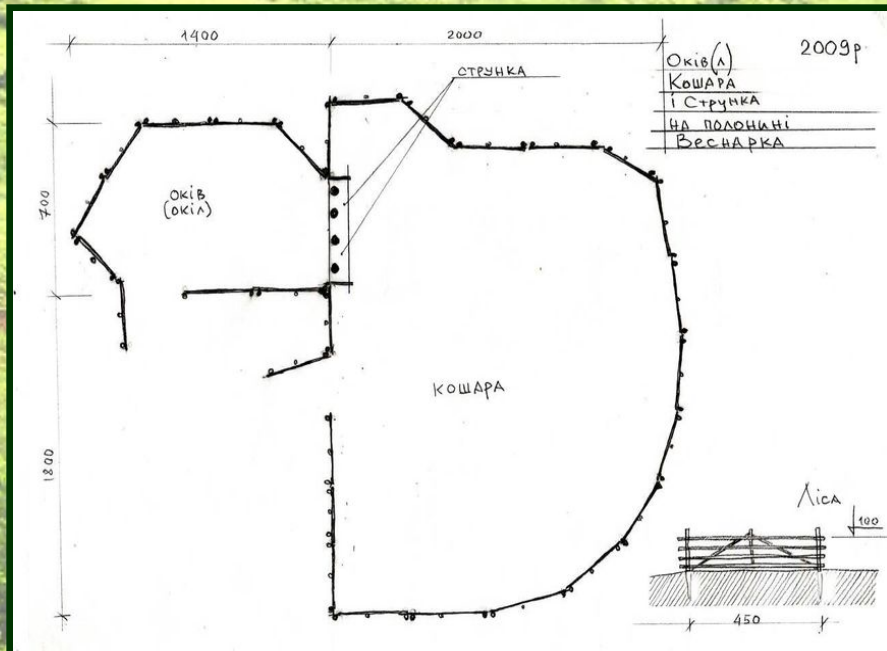

Кошара зі стрункою для утримання та доїння овець

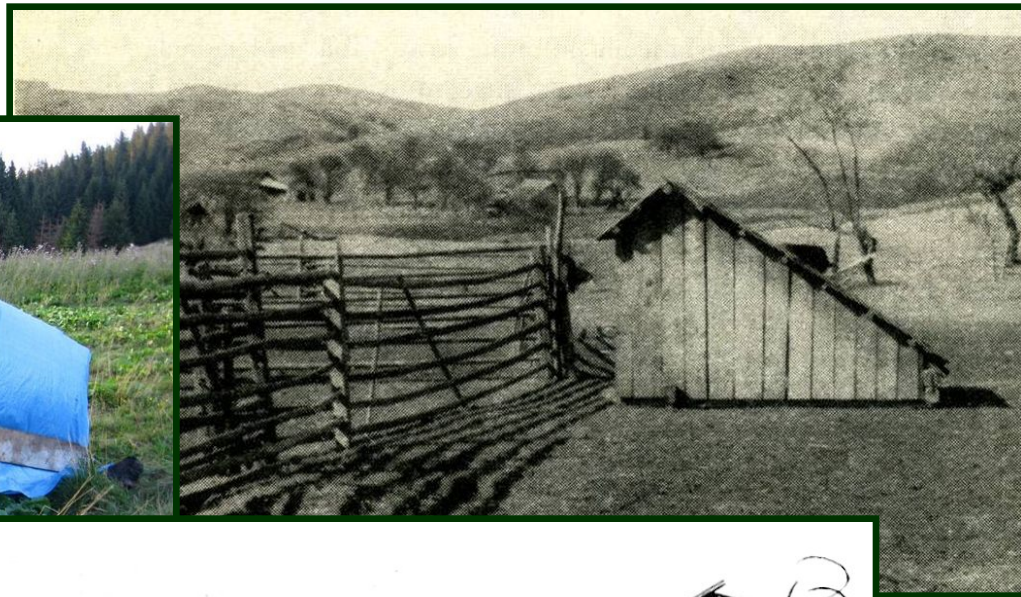

Креслення взяті із матеріалів експедиції дослідження традиційної полонинської архітектури (Матійчук М.)

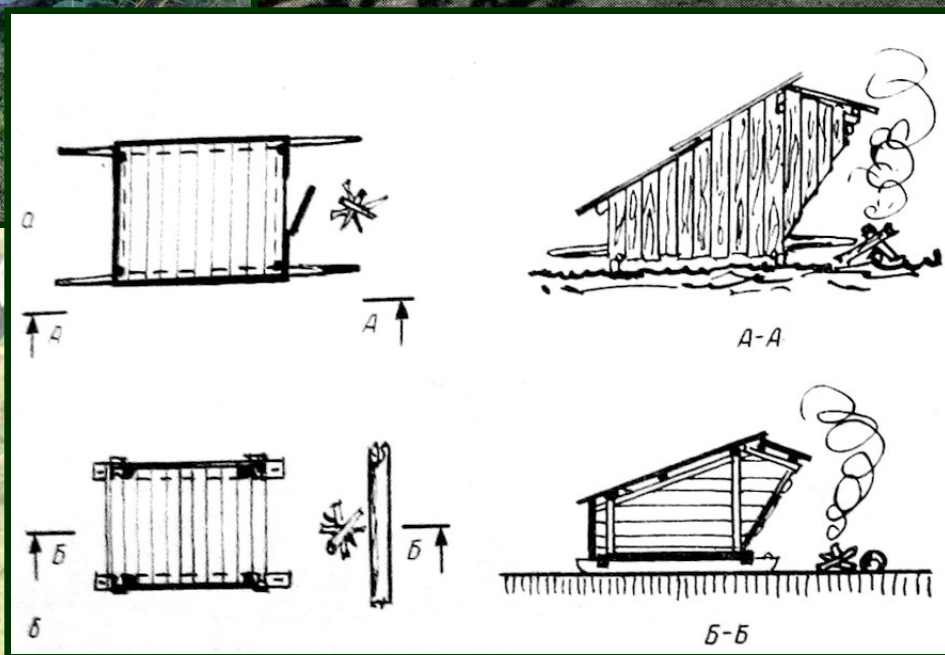

Застайка (пересувна будівля для ночівлі пастухів біля кошари)

Заплановано будівництво трьох застайок, переносного та пересувного типу.

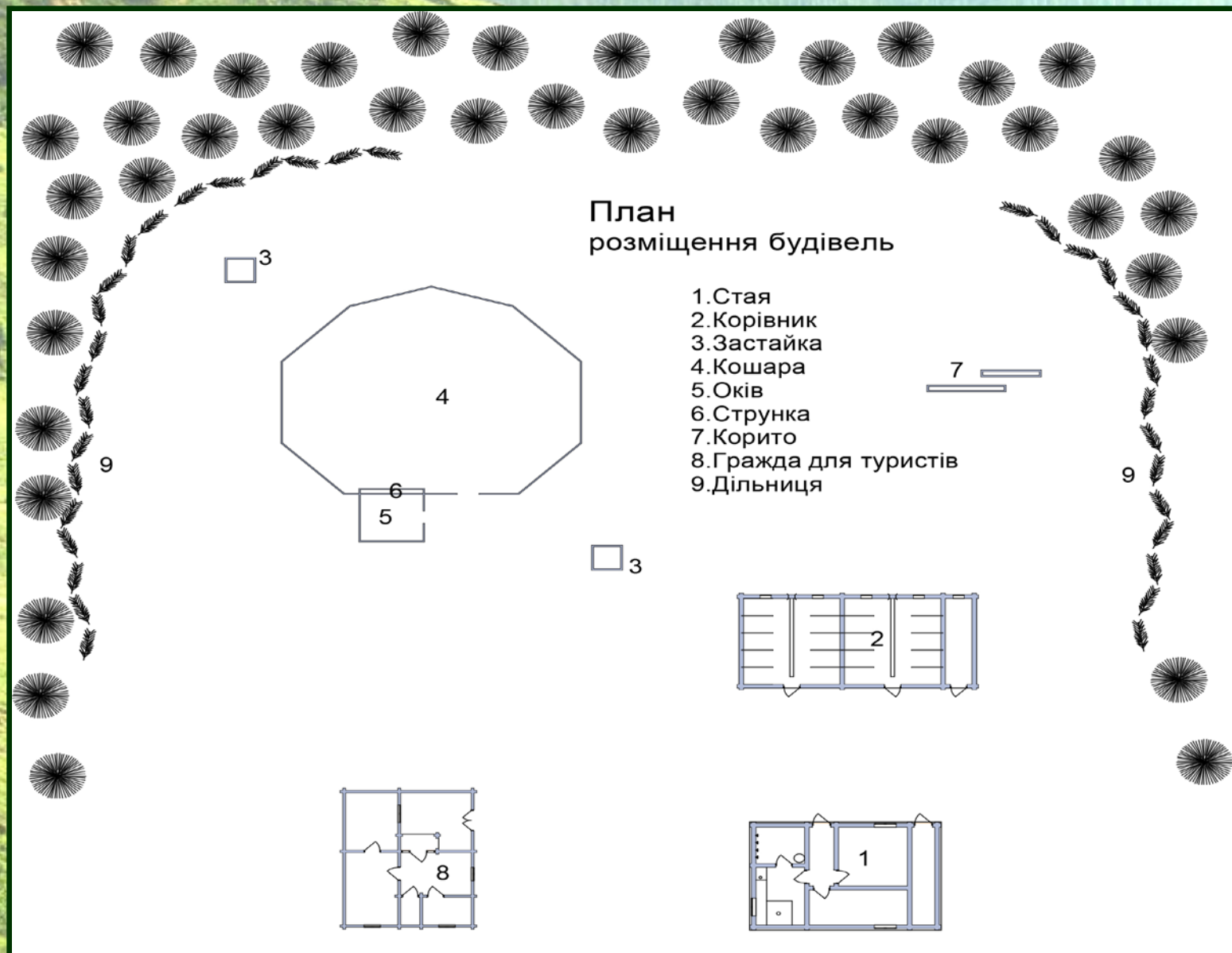
Необхідне інфраструктурне облаштування передбачає:

- Зведення огорожі навколо основних будівель;
- Облаштування колодязя та місця для пропарювання дерев'яного посуду;
- Розміщення жолобів та чуровів (місце водопою худоби);
- Ремонт під'їзних доріг та мостів.
- Маркування стежок.

Загальний план розміщення будівель та елементів інфраструктури на показовому полонинському господарстві

Внутрішні фактори, які негативно впливають на полонинське господарювання в Рахівському районі

- Нерозуміння економічної вигоди і невизначеність дозвільної, податкової та господарської відповідальності;
- Поганий стан доріг, аварійність та незадовільний санітарний стан існуючих будівель;
- Відсутність матеріально-технічної бази для покращення умов ведення полонинського господарства.
- Некомунікабельність, низький рівень освіти та неестетичний зовнішній вигляд людей, що ведуть полонинське господарство.
- Забуття та поступова втрата давніх традицій та методів ведення полонинського господарювання, збіднення полонинської культури.
- Відсутність санітарно-гігієнічних умов та місць для ночівлі необхідних для прийому відвідувачів.

Зовнішні фактори, які негативно впливають на полонинське господарювання в Рахівському районі

- Нестабільність та непередбачуваність змін законодавства у частині оподаткування та ведення господарської діяльності.
- Політична дестабілізація та неспроможність влади приймати узгоджені рішення на різних рівнях.
- Недостатня нормативно-правова база для розвитку екологічного туризму.
- Екологічно небезпечні екзогенні та ендогенні процеси (паводки, зсуви, селі, вітровали), високий рівень виникнення стихійних явищ, що створює небезпеку життєдіяльності людей.
- Загальне зменшення погодлів'я овець та ВРХ в Карпатському регіоні

Дякую за увагу!

